

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่

Farmers' Needs of Organic Rice Production Extension in Chiang Mai Province

อาจารย์ วันเมือง วรทัศน์ อินทร์คัมพร* ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ แสงทิวา สุริยงค์
Ajaree Wanmaung Wallratat Intaruccomporn* Panuphan Prapatigul and Sangtiwa
Suriyong

ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200
Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University,
Chiang Mai 50200

* Corresponding author: wallratat.i@cmu.ac.th

(Received: 16 July 2021; Revised: 7 September 2021; Accepted: 22 September 2021)

Abstract

The objectives of this study were to study 1) the socio-economic of farmers producing organic rice in Chiang Mai Province; 2) analyze farmers' needs of organic rice production extension in Chiang Mai province; and 3) analyze factors having relationships with farmers' needs of organic rice production extension in Chiang Mai province. The sample were 183 farmers who joining the project on the extension of organic rice production in Chiang Mai province. Data collection using interviewing. Statistical techniques used were frequency, mean, percentage, maximum value, minimum value, and standard deviation. Besides, stepwise multiple regression analysis was conducted for hypothesis testing. From research findings, it was found that the majority of respondents were male, 54.26 years old average, elementary school graduates and they had an experience in organic rice growing for 7.86 years on average. Each of the informant had and area for organic rice growing for 7.18 rai on average. The water supply for organic rice production was mostly from irrigation. Average organic rice yield 552.42 kg per rai with an income of 32,631.13 baht per year on

average. They were members of an organic rice production group and they used to attend a training on organic rice production. It was found that the informants had a high level of needs for organic rice production (\bar{x} = 2.51). This included the following: knowledge about principle of organic rice production (\bar{x} = 2.57); extension of organic rice production method (\bar{x} = 2.55); support from the government (\bar{x} = 2.42) respectively. Educational attainment, debts, and channels of organic farming perception had an effect on needs for the extension of organic rice production of the farmers with a statistical significance level at 0.05

Keywords: Needs, extension, organic rice

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 183 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.26 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.86 ปี มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.18 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำจากชลประทาน ผลผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 552.42 กก./ไร่ รายได้จากการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 32,631.13 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และเคยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ ความต้องการการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 2.51) เมื่อพิจารณาความต้องการแต่ละด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการการผลิตข้าวอินทรีย์มีความต้องการอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 2.57) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มีความต้องการอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 2.55) และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 2.42) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์

คำสำคัญ: ความต้องการ การส่งเสริม ข้าวอินทรีย์

คำนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักของคนไทยและเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ในปีการผลิต 2560 - 2561 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 71 ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 59 ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง 12 ล้านไร่ มีผลผลิตข้าวส่งออกจำหน่ายไปยังต่างประเทศจำนวน 6,420,906 ตัน ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกของผลผลิตข้าวประมาณ 95,327 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร, 2561) ปัจจุบันการผลิตข้าวของประเทศไทยเกษตรกรยังคงมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ตรงตามปริมาณความต้องการและยังเป็นปัจจัยหลักในการผลิตที่ทำให้ข้าวมีต้นทุนในการผลิตสูงและมีสารเคมีตกค้างในผลผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคและต่อผู้ผลิตเอง (สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร, 2560) การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นการผลิตข้าวที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ใช้สารอินทรีย์แทนสารเคมีในการผลิต ใช้ปุ๋ยหมักจากวัสดุธรรมชาติ อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต เป็นการเพิ่มศักยภาพด้านราคาข้าว รวมไปถึงสุขภาพของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ซึ่งในปัจจุบันผู้บริโภคเริ่มหันมาดูแลรักษาสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้การผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยไม่ใช่สารเคมีในการผลิตมีความต้องการทางตลาดมากขึ้น

รัฐบาลจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาการผลิตข้าวของไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงมหาดไทย จึงมีนโยบายในการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวและรายได้ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว โดยกำหนดให้มีการยกระดับมาตรฐานสินค้า

เกษตร มุ่งเน้นการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมให้มีการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน “Organic Thailand” เกิดเป็นโครงการเกษตรอินทรีย์การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี 2561 เป้าหมายในการทำโครงการในปี 2564 กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ สามารถผลิตข้าวเปลือกคุณภาพดีได้ประมาณ 400,000 ตัน ข้าวเปลือกอินทรีย์ 8,000 ล้านบาท (คำนวณจาก 20 บาท/กิโลกรัม) เปรียบเทียบกับข้าวเปลือกทั่วไปไม่มีมูลค่า 4,800 ล้านบาท (คำนวณจากราคา 12 บาท/กิโลกรัม) ดังนั้นเกษตรกรขายข้าวเปลือกอินทรีย์ได้ราคาสูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไป 18 บาท/กิโลกรัม เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดข้าวอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมการผลิตข้าวให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและต่อผู้ผลิต รวมไปถึงการรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ให้มีความสมดุล รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ประชากรในชุมชนมีสุขภาพดี สร้างกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (กรมการข้าว, 2561)

ในปีการผลิต 2560 - 2561 ภาคเหนือตอนบน มีพื้นที่การปลูกข้าวทั้งหมด 237,394 ไร่ (กรมการข้าว, 2560) ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่จัดอยู่ในอันดับ 3 รองจากจังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา ซึ่งมีปริมาณผลผลิตข้าวนาปีทั้งหมดจำนวน 267,562 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร, 2560) โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 566,676 ไร่ แบ่งเป็นการปลูกข้าวนาปี 438,473 ไร่ และการปลูกข้าวนาปรัง 128,203 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2560) จำนวนพื้นที่การปลูกข้าวอินทรีย์ทั้งหมด 581.5 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 0.1) เมื่อเทียบกับพื้นที่ปลูกข้าวในจังหวัด

เชียงใหม่ พบว่า พื้นที่การปลูกข้าวอินทรีย์มีจำนวนน้อยมาก ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่จึงได้มีการดำเนินโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ตามนโยบายของรัฐบาล โดยส่งเสริมให้มีการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร รวมทั้งมีการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีความพร้อมจากการดำเนินงานที่ผ่านมาของเจ้าหน้าที่ได้มีการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ แต่การส่งเสริมในพื้นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่พบจากการตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์พื้นที่ขอการรับรองไม่เป็นไปตามข้อกำหนด รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับมาตรฐานข้าวอินทรีย์ที่ไม่เพียงพอ

ดังนั้นจึงศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการในด้านความรู้หลักการผลิต ด้านวิธีการส่งเสริม และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรได้รับการรับรองตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์และขยายพื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี พ.ศ. 2560-2562 (ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่, 2562)

มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 337 คน โดยทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (Taro Yamane, 1976 อ้างถึงใน ผ่องศรี, 2546) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 183 คน โดยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม (Proportional Allocation) ของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด 11 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอแมริม อำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอเชียงดาว อำเภอสันกำแพง อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี อำเภออมก๋อย อำเภอแม่เมาะ อำเภอแม่อน และอำเภอดอยหล่อ โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และใช้วิธีจับสลากชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ตามจำนวนที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบค่าความเชื่อมั่นแบบ Cronbach alpha ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรจากกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับ 0.94 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับงานวิจัยนี้มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือสามารถนำไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ ข้อมูลความต้องการ การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวัดระดับความต้องการ 4 ระดับ ได้แก่ ต้องการมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.26-3.00 ต้องการปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.51-2.25 ต้องการน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.76-1.50 และไม่ต้องการ ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.00-0.75 เพื่อวัดระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

4) การวิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวต่อความต้องการปลูกข้าวอินทรีย์ โดยเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม บางประการของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.26 ปีมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.86 ปี พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.18 ไร่ การจัดสรรผลผลิตจำหน่ายและเก็บไว้บริโภคบางส่วน แหล่งน้ำที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากระบบชลประทาน ผลผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 552.42 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 32,631.13 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตนเองในการผลิตข้าวอินทรีย์ แรงงานที่ใช้ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 3.81 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และเคยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาภาพรวมความต้องการการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ภาพรวมความต้องการการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความต้องการความรู้หลักการการผลิตข้าวอินทรีย์มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ความต้องการอยู่ในระดับมาก และด้านความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ความต้องการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Level of farmers needs of organic rice production extension in Chiang Mai Province
n = 183

Needs of Organic Rice Production Extension	\bar{x}	S.D.	Description
1. Principles of organic rice production	2.57	0.40	High
2. Extension methods of organic rice production	2.55	0.42	High
3. Support from the government	2.42	0.49	High
Total	2.51	0.37	High

Remarks: 2.26-3.00 = High, 1.51-2.25 = Moderate, 0.76-1.50 = Low, 0.00-0.75 = Lowest

**ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการ
การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่**

จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรอิสระ (Independent variables) และ
ตัวแปรตาม (Dependent variable) ใช้วิเคราะห์
ทดสอบพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple
Regression Analysis) เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระ
แต่ละตัวมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใดกับ
ตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 9 ตัวแปร

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา พันธุ์ข้าวอินทรีย์
ที่ปลูก พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวนหนี้สินจากการ
ผลิตข้าวอินทรีย์ช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตร
อินทรีย์ การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และ
การฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์

ตัวแปรตาม คือ ความต้องการการส่งเสริม
การผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นเกี่ยวกับ
ตัวแปรที่นำเข้าสมการแล้วคำนวณโดยวิธีแบบ
ขั้นตอน (Stepwise) (Table 2)

Table 2 Mean and standard deviation of the analyzed variables

Independent variables	\bar{x}	S.D.
Sex (1=male/0=female)	0.65	0.48
Age (years)	54.26	9.42
Education level (years)	8.95	4.48
A number of organic rice varieties	1.35	0.73
Holding land area (rai)	7.18	5.19
Debt (bath)	24,948.09	84,300.12
A number of channel to receive organic agricultural news	4.53	1.74
Membership of the organic rice producer group (no. of groups)	0.79	0.41
Training about organic rice (no. of time)	5.99	3.97

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression Analysis) โดยนำตัวแปรทั้งหมด 9 ตัวแปรใส่ในสมการแล้วคำนวณโดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบหลายขั้นตอน (Stepwise) ได้ค่า $F = 42.391$; $sig. = 0.00$ หมายความว่า มีตัวแปรอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตามและเมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple Coefficient of determination : R^2) ปรากฏว่า $R^2 = 0.415$ หมายความว่า มีตัวแปรอิสระที่อธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.50 ซึ่งตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์ มีค่าเท่ากับ $Y = 72.077 + 1.709$ (ระดับการศึกษา) + $3.045E-5$ (จำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์) + 1.304 (ช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์) สามารถอธิบายผลการวิจารณ์และผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) เกษตรกรที่มีระดับการศึกษามากจะมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มาก จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามากจะมีความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาน้อย อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีการศึกษามากจะมีแหล่งการศึกษาหาความรู้หรือข้อมูลจากหลายแหล่ง และรอบด้านในเรื่องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ทั้งยังมีการรับรู้และเข้าใจในเรื่องนี้มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาน้อย

2) เกษตรกรที่มีจำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์มากจะมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มาก อาจเป็นเพราะเมื่อเกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ผลผลิตมากขึ้น เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปต่อยอดเป็นทุนหมุนเวียนในการผลิตครั้งต่อไป เกษตรกรจึงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมวิธีการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับกองแก้วอินทวงศ์ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอสังขตอง นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว พบว่า ปริมาณการเป็นหนี้มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ได้อธิบายไว้ว่า การผลิตข้าวอินทรีย์ต้องใช้ระยะเวลาและแรงงาน เกษตรกรที่เป็นหนี้อาจมีต้นทุนไม่มากพอสำหรับการจ้างแรงงานในการผลิต

3) เกษตรกรที่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรอินทรีย์มากจะมีความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มาก อาจเป็นเพราะเมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารมากในเรื่องที่เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ ทำให้มีความรู้ในการวางแผนการผลิตมากกว่าเกษตรกรที่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรอินทรีย์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับพรรณพิไล คงอดิศักดิ์ (2546) ได้กล่าวว่าความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นปัจจัยพื้นฐานและจำเป็นในการผลิต เมื่อเกษตรกรได้รับข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์ ทำให้ทราบถึงแนวทางและผลดีในการทำเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้เกษตรกรมีความต้องการผลิตข้าวอินทรีย์มากขึ้น (Table 3)

Table 3 An analysis of factors effecting Farmers' Needs of Organic Rice Production Extension in Chiang Mai Province

Variables	B	Std. Error	Standardize d Coefficients Beta	t	P-value.
(Constant)	72.077	2.490		28.944	0.000
1) Education level	1.709	0.172	0.572	9.908	0.000
2) Debt	3.045E-05	0.000	0.192	3.354	0.001
3) A number of channel to receive organic agricultural news	1.304	0.445	0.169	2.931	0.004

ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ต่อความต้องการปลูกข้าวอินทรีย์

จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรขาดความรู้ในการปรับสูตรปุ๋ยที่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่และช่องทางการตลาดข้าวอินทรีย์ ในช่วงระยะการปรับเปลี่ยนเกษตรกรได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์น้อย และการป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนจากแปลงใกล้เคียงที่ไม่ได้ทำการผลิตแบบอินทรีย์ รวมถึงขาดการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรจากภาครัฐ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรคือ เจ้าหน้าที่ควรมีการตรวจติดตามอย่างต่อเนื่อง และช่วยแก้ไขปัญหาก็แก่เกษตรกรเป็นรายบุคคล การให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยใช้เองเพื่อลดต้นทุนการผลิต การให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาดข้าวอินทรีย์และการจัดสรรผลผลิตเพื่อนำออกจำหน่ายสู่ท้องตลาด และควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือปัจจัยในการผลิตที่สามารถช่วยลดต้นทุนได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปได้ว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.26 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.86 ปี มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 7.18 ไร่ การจัดสรรผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายและเก็บไว้บริโภคบางส่วน แหล่งน้ำที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากชลประทาน ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้เฉลี่ย 552.42 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 32,631.13 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตนเองในการลงทุนผลิตข้าวอินทรีย์ จำนวนแรงงานที่ใช้ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 3.81 คน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ และเคยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ จากการศึกษาความต้องการการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.51$)

เมื่อพิจารณาความต้องการในแต่ละด้าน พบว่าด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการการผลิตข้าวอินทรีย์มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.57$) รองลงมา ด้านการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.55$) และด้านสารสนเทศสนับสนุนจากภาครัฐมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 2.42$) ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์ และช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูงจะมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ควรมีการรวมกลุ่มแกนนำเกษตรกรที่มีศักยภาพพร้อมรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้และพัฒนากระบวนการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกรรายอื่นต่อไป

2) จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า จำนวนหนี้สินจากการผลิตข้าวอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีหนี้สินมากจะมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ควรมีการจัดทำนโยบายหรือแผนงานที่คอยดูแลส่งเสริมเรื่องการวางแผนการผลิต เพื่อ

เพิ่มศักยภาพในการผลิตข้าวอินทรีย์ รวมถึงการตลาดและการจัดจำหน่ายผลผลิตข้าวอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร

3) จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีพบว่าช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์มากจะมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ควรพัฒนาช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการใช้เทคโนโลยีและการส่งเสริมแบบรายบุคคลเพื่อการกระจายข่าวสารได้อย่างทั่วถึง รวมถึงการพัฒนาช่องทางการให้ข้อมูลการตลาดข้าวอินทรีย์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการนำข้อมูลต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ บุคลากรสาขาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาแนะนำการทำวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่ที่ให้อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมการข้าว. 2560. คู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี 2560.

กรมการข้าว. 2561. โครงการเกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี 2561.

กองแก้ว อินทวงศ์. 2553. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามมาตรฐานการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอสังขละบุรี นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่.

ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์. 2546. เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4.

ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พรรณพิไล คงอดิศักดิ์. 2546. ความต้องการในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่.

ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่. 2562. รายชื่อเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี 2560-2562. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2560. สถิติการปลูกพืชจังหวัดเชียงใหม่ประจำปี 2560. สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร. 2560. ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2560 และแนวโน้มปี 2561.

สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร. 2561. ผลผลิตข้าว. แหล่งข้อมูล <http://www.thairiceexporters.or.th/production.htm> (15 มีนาคม 2562).